

ROMANIZMI U GOVORU VELE LUKE

Oreb, Vita

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:625679>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-09**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

ROMANIZMI U GOVORU VELE LUKE

VITA OREB

Split, 2021.

Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Kolegij: Leksikologija i onomastika

ROMANIZMI U GOVORU VELE LUKE

Studentica:

Vita Oreb

Mentorica:

dr. sc. Katarina Lozić Knezović, izv. prof.

Split, rujan 2021.

SADRŽAJ

1. UVOD	2
2. VELA LUKA	3
2.1. Geografski položaj.....	3
2.2. Povijesni pregled.....	3
2.3. Jezični utjecaji na otoku Korčuli s naglaskom na romanizmima	4
3. VELOLUČKI GOVOR – KLASIFIKACIJA	5
3.1. Fonologija.....	5
3.2. Morfologija	6
4. ANALIZA	7
4.1. Leksemi iz semantičkog polja pomorstva.....	7
4.2. Leksemi iz semantičkog polja kulinarstva	10
4.3. Leksemi iz semantičkog polja uporabnih predmeta	13
4.4. Glagoli	14
4.5. Nepromjenjive vrste riječi	16
4.5.1. <i>Prilozi</i>	16
4.5.2. <i>Prijedlozi, veznici i uzvici</i>	17
5. ABECEDNI POPIS ANALIZIRANIH RIJEČI	20
6. ZAKLJUČAK	22
Sažetak.....	23
Summary	23
Literatura	24

1. UVOD

Hrvatski jezik može se pohvaliti velikom raznolikošću lokalnih govora koji pripadaju trima hrvatskim narječjima: štokavskom, čakavskom i kajkavskom. Ova posebnost dokazuje se u činjenici kako su hrvatska narječja proglašena nematerijalnim kulturnim dobrom.

Zlatna formula hrvatskoga jezika ča-kaj-što sažima i predočava na jednostavan i razumljiv način poput oznaka (eng. brand) bit hrvatskoga jezika kao trojstvenoga ili tropletnoga jezika (...) Rečeni potencijal, osobito leksički, kojega sadrže hrvatske jezične stilizacije, veliko je jezično, kulturno i identitetsko blago hrvatskoga naroda (Štambuk 2018: 176-177).

Kao što je već navedeno, trima hrvatskim dijalektima pripadaju govori kako velikih, tako i malih mjesta u Hrvatskoj. Hrvatska narječja sežu i izvan granica Republike Hrvatske, štokavski govori mogu se naći u Bosni i Hercegovini, Srbiji, Crnoj Gori, Italiji, Mađarskoj, Austriji, Rumunjskoj (Lisac 2003: 15), kajkavski govori prisutni su u Mađarskoj (Lončarić 1996: 152). Čakavski govori rasprostranjeni su, osim u Hrvatskoj, u Austriji (Gradišće), u nekoliko sela u Slovačkoj i Mađarskoj, u Italiji i Rumunjskoj (Lisac 2009: 15). Zlatno doba čakavskog narječje seže u daleku renesansu i barok, kada su naši klasici pisali takvim idiomom svoja remek djela, a među kojima su Marko Marulić, Hanibal Lucić, Marin Držić, Ivan Gundulić i mnogi drugi. Već od 17. i 18. stoljeća započinje dominacija štokavskog narječja koje svoj vrhunac doživljava u razdoblju Hrvatskog narodnog preporoda, kada je uzeto kao službeni jezik hrvatskog naroda (Moguš 1995: 59, 162). Zbog dominacije štokavskog narječja i sve većeg širenja, čakavsko narječje gubi svoj teritorij, a taj proces događa se i danas. Upravo iz tog razloga, ovaj se rad bavi očuvanjem i bilježenjem riječi koje pripadaju čakavskom narječju, odnosno govoru Vele Luke na otoku Korčuli, a koje su došle iz susjednog teritorija Italije. Poznato je kako u govorima čakavskog narječja najveću ulogu imaju romanske posuđenice. Cilj rada jest prikazati zastupljenost i vezu otočkog govora s romanskim jezicima, odnosno od latinskog, povijesnih govora s područja današnje Italije te suvremenih talijanizama, ali i potaknuti na sakupljanje i pisanje rječnika Vele Luke s naglaskom na romanizme. Za istraživanje leksika korišteni su rječnici lokalnih govora otoka Korčule – Milat Panža *Rječnik govora Blata na Korčuli* (2015) koji je najviše korišten, zatim Kalogjera i sur. *Rječnik govora grada Korčule* (2008) te Žuvela Doda *Ričnik iz luškega govora – Luške riči*, rječnik amatera. Veliku pomoć pružaju hrvatski etimološki rječnici među kojima su: najviše korištene Vinjine *Jadranske etimologije. Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku*, I–III (1998–2004), zatim Skokov *Etimologijski*

rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, I–IV (1971–1974) te Gluhak i njegov *Hrvatski etimološki rječnik* (1993). Skok, Petar. Korišteni su i veliki talijansko-hrvatski i hrvatsko-talijanski rječnici autora Deanovića i Jerneja *Hrvatsko-talijanski rječnik* i *Talijansko-hrvatski rječnik* te talijanski jednojezični rječnici, iz 1856. godine Boerijev *Dizionario del dialetto veneziano* te Zingarellijev i suradnika iz 2020. godine *Lo Zingarelli – Vocabolario della lingua italiana*. Korišteni su i brojni članci, internetske stranice, radovi te knjige koji su navedeni u literaturi. Vrlo bitan segment je i osobno iskustvo aktivnog govornika velolučkog govora kao i život u okruženju izvornih govornika. Osim osobnog iskustva, pomoć je pružila i obitelj¹. Analizirane riječi dolaze iz odabranih domena života među kojima su pomorstvo, kulinarstvo, uporabni predmeti te nepromjenjive vrste riječi, a primjeri su dani iz svakodnevnog života.

2. VELA LUKA

2.1. Geografski položaj

Na srednjem Jadranu, na zapadnom dijelu otoka Korčule u zaljevu dugom 9,2 kilometra, smješten je gradić Vela Luka. U zaljevu se nalaze brojne uvale te nekoliko otočića, među kojima dva veća – Ošjak i Proizd. Mjesto je okruženo većinom šumovitim brežuljcima s manjim krškim dolinama na kojima se nalaze obrađene površine (većim dijelom maslinarstvo te manjim dijelom druge poljoprivredne grane).²

2.2. Povijesni pregled

Povijest Vele Luke seže u daleku prošlost, još u prapovijesno doba i lokalitet Vela spila. Dokazi tvrde kako je u špilji život postojao još prije 20 000 godina u paleolitiku. Stanovništvo od brončanog doba seli iz špilje i nastanjuje se u gradinama. Žitelji gradina bili su Iliri. S vremenom Rimsko Carstvo vrši pritisak na starosjedioce i na području otoka naseljavaju se

¹ Nela Oreb, 3. 5. 1965., majka; Josip Oreb, 12. 1. 1953., otac; Ivan Oreb, 24. 11. 1987., brat

² <https://www.velaluka.hr/osnovne-informacije> (10. 8. 2021.)

rimске obitelji u tzv. *villae rusticae* te sa sobom donose svoju kulturu. Nakon Rimljana, u 9. stoljeću dolaze Slaveni iz područja Neretve. Do kraja 15. stoljeća Vela Luka nema značajne podatke o stanovništvu jer su većinom živjeli u unutrašnjosti otoka, daleko od gusarskih napada i opasnosti. 1490. godine na samu obalu Vele Luke naseljava se obitelj plemićkog podrijetla, Ismaeli. Iz obližnjeg sela Blato, u 18. stoljeću, kreću migracije prema Veloj Luci. Vela Luka u narednim stoljećima bilježi stalan porast stanovništva, na primjer, popis iz 1827. bilježi oko 500 ljudi, dok popis iz 1847. godine bilježi već 1 135 ljudi. S porastom stanovništva krenuo je i gospodarski te institucionalni razvitak mjesta. 1828. godine Vela Luka bira svog prvog općinskog poglavara. Na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće Vela Luka doživljava svoj vrhunac. Ljudi više ne dolaze samo iz susjednog Blata već iz cijelog otoka, ali i šire. Pokreću se brojna kulturna i gospodarska društva, a stanovništvo i dalje raste. Tijekom Prvog svjetskog rata Vela Luka bilježi svoj prvi pad broja stanovnika, ali već 1921. godine broji 5 026 stanovnika, odnosno najveći zabilježeni broj do tada. U dvadesetim godinama teška gospodarska i ekonomska situacija tjera mlade i obitelji na iseljavanje u prekoceanske zemlje – Ameriku, zemlje Južne Amerike te Australiju. Prema procjenama iz Vele Luke i susjednog Blata iselilo se čak 2 500 ljudi. Nakon velikih emigracija dolazi i Drugi svjetski rat u kojem pogibaju 284 Velolučana, a veliki broj stanovnika pribjegao je u izbjegličke logore u El Shattu u Egiptu te u južnoj Italiji. U pedesetim godinama 20. stoljeća Vela Luka okreće se industriji i uslužnom sektoru, a po strani ostavlja poljoprivredu. Otvaraju se brojne tvornice i hoteli u kojima se zapošljava većina stanovništva te se u osamdesetim godinama ponovno bilježi prirodni prirast. Devedesete godine dovode do novih problema. Rat, gospodarska i ekonomska kriza i nezaposlenost dovode do pada stanovništva. Prema popisu iz 2011. godine Vela Luka broji 4 137 stanovnika.³

2.3 Jezični utjecaji na otoku Korčuli s naglaskom na romanizmima

Kao što smo mogli vidjeti u povijesnom pregledu, otok Korčula bio je pod utjecajem više naroda kao što su Grci, Rimljani, Iliri, Slaveni, Mlečani, Francuzi, Austrijanci, Talijani. Svi nabrojani narodi kroz povijest ostavljaju neki svoj trag, bilo u jeziku, bilo u običajima. Prema tome, otok Korčula svoje ime duguje mletačkom imenu *Curzola*. Najstarija imena otoka bili su Korkyra (grčki ili ilirski), Corcyra (rimljani), Kurkra (romanski) te Krkar (slavenski).

³ <https://www.velaluka.hr/stanovnistvo> (10. 8. 2021.)

Romansko naslijeđe započinje još u doma Rimljana i njihovog pučkog, govornog latinskog jezika, vulgarnog jezika. Nakon povlačenja i sloma Rimljana, ostaci latinskog jezika zadržali su se na našim prostorima na području zapadne Istre kao istroromanski, ali i kao posebno zanimljiv dalmatski jezik, koji je danas nažalost izumro. Nema povijesnih dokaza o dalmatskom na otoku Korčuli, ali njegovo naslijeđe zasigurno postoji u leksiku. Romanske posuđenice na otoku Korčuli možemo podijeliti na: latinski, dalmatski, mletački (s ostalim talijanskim narječjima) i talijanski. Latinski jezik do nas je stigao kroz vladavinu Rimskog Carstva koje je trajalo nekoliko stoljeća. Zatim dolazi razdoblje u kojem se afirmira dalmatski, a od 1420. do 1797. otokom upravljaju Mlečani koji ostavljaju najveći utjecaj na govore otoka Korčule. Nadalje se izmjenjuju brojni narodi do razdoblja u 20. stoljeću kada u dva navrata Talijani vladaju otokom te žele nametnuti svoj jezik (Milat Panža 2015: 9-10).

3. VELOLUČKI GOVOR – KLASIFIKACIJA

Velolučki govor pripada južnočakavskom dijalektu. Izgovor je ikavski, a sačuvana je i stara slavenska skupina *šč* (*ščâp*) (Lisac 2009: 140, 143). Naglasni sustav sastoji se od tri naglasaka – dugosilazni (*â* - *bânda* 'strana'), kratkosilazni (*ä* - *mäca* 'mrlja') i akut (*ã* – *lãpis* 'olovka') (Lisac 2009: 148). Duljine mogu biti prednaglasne (*Gõspä*) i zanaglasne (*cìgāl* – 'vjedro'). U velolučkom govoru također imamo i prenošenje siline unutar akcenatske cjeline – prokliza (*ügräd, zänīšta, ügōru*) (Lubiana 2010: 134). U iduća dva potpoglavlja analizira se fonologija i morfologija velolučkog govora.

3.1. Fonologija

Fonološki pregled velolučkog govora u svom rad dala je Orieta Lubiana (2010). Sve najbitnije karakteristike navedene su te oprimjerene, neki primjeri preuzeti su iz rada autorice (Lubiana 2010), a neki su primjeri navedeni osobnim iskustvom. Premda je refleks jata dosljedno *i* (*zvīzdä, tīlo*), pojavljuju se i vrlo rijetki ekavizmi (*sëst, sedīt, dōle*). Prijelaz *ra, ro* u *re* daje oblike *rëst* ('rasti'), *narëst* ('narasti'), *rëpäk* ('vrabac') i *grëb* ('grob'). Vrlo često ispred nazala glas *o* zatvara se u *u* (*ünde(ka)* ('ondje'), *s tëbün, s nogün*). U govoru se pojavljuju i

nazalizirani vokali – ispred konsonantske skupine u kojoj je prvi konsonant nazalni glas (*vqⁿka*, *lųⁿpar*), na kraju riječi ispred nazala *m* i *n* (*gledqⁿ*, (*s*) *nogųⁿ*), nakon nazala *m* i *n* (*mqlı*, *donjt*) te primjerima kada nije u blizini nazala (*mljko*, *mlqd*) (Lubiana 132). Praslavenski glas *d'* najčešće prelazi u *j* (*mëja*, *grözje*, *tŭjt*), ali se i čuva glas *d'* (*dōd'in*⁴, *nared'ënje*). Praslavensko *t'* sačuvano je (*kŭt'a*, *prōt'*) i jasno se razlikuje od glasa *č*. Fonemi *f* i *h* redovito se koriste (*fumār*, *famŭja*; *hladŭt*, *krŭh*). Glas *l* je depalataliziran i koristi se glas *j* (*čëjād*, *jŭdi*, *jŭbit*, *ŭjē*). Prisutni su šćakavizmi među kojima su *ščāp*, *ščēta*, *gŭščerica* itd. Sačuvana je i skupina *čr* (*črn*, *črv*, *črīvā*). Redukcije su vrlo česte, prema tome konsonantske skupine *pt*, *pč* i *pš* reduciraju se u *t*, *č* i *š* (*tŭca*, *čelā*, *šenica*). Slabljenje napetosti može se podijeliti u više kategorija: zamjena afrikata frikativom (*mačka* > *māška*, *lučki* > *lŭškŭ*), zamjena okluziva frikativom (*nokat* > *nōhat*), zamjena šumnog konsonanta najmanje napetim sonantom /j/ (*lakti* > *lājtı*, *lutka* > *lŭjka*), potpuna redukcija šumnog konsonanta koji zatvara slog (*gradski* > *grāskŭ*, *hrvatski* > *hrvāskŭ*), potpuna redukcija rubnog šumnika na kraju vanjskog sloga (*digod* > *dŭgo*, *kogod* > *kōgo*, *pak* > *pā*) (Lubiana 2010: 138). Navedenim fonološkim karakteristikama zaključuje se kako velolučki govor zasigurno pripada čakavskom narječju prema postavkama koje je u svojoj knjizi *Hrvatska dijalektologija 2. Čakavsko narječje* iznio Lisac (Lisac 2009).

3.2. Morfologija

Iako velolučki govor pripada čakavskom narječju, iznimka je što kao upitno-odnosnu zamjenicu koristi *što* te izvedenice upitno-odnosne zamjenice *što*. U deklinaciji I jd. karakterističan je nastavak *-un* (*s materun*, *s nogun*). Nastavci *-ega/-emu* pojavljuju se u G, D, L, A jd. pridjeva, zamjenica i brojeva (*spliskega*, *tega*, *petega*; *gornjemu*, *njegovemu*, *sedmemu*). U G mn. podjednako se koriste nastavci *-i/-ih* te *-a* (*puno soldi/soldih*, *puno solada*). Imenice muškog roda imaju kratku množinu (*brodi*, *stoli*, *miši*). Infinitiv završava na *-t/-ć* (*kopat*, *vrć*). U prezentu 3. lica množine koristi se nastavak *-u* (*mislu*, *govoru*, *činu*). Kondicional prvi čuva poseban oblik glagola biti (*bi*, *biš*, *bi*, *bimo*, *bite*, *bi*). Neki prilozi dobivaju navezak *-ka* (*danaska*, *goreka*). Neke nepromjenjive riječi imaju drugačije oblike od standarda (*oli* 'ili'; *jadno*, *vele* 'mного, puno'; *nijanci*, *njanke* 'niti', *jerbo* 'jer') (Lubiana 2010:

⁴ Koriste se dva oblika u prezentu glagola *dōć* ('doći'), *dojdin/dod'in*, *dojdeš/dod'eš*, *dojde/dod'e*, *dojdemo/dod'emo*, *dojdete/dod'ete*, *dojdu/dod'u*.

144-146). U ovom dijelu o morfologiji velolučkog govora također se može prepoznati niz karakterističnih elemenata čakavskog narječja.

O leksiku velolučkog govora govorit će se više u glavnom dijelu rada s osobitim naglaskom na usvojeni romanski leksik.

4. ANALIZA

Analizira se 46 riječi poredanih abecednim redom unutar semantičkog polja kojem pripadaju. Raspoređene su u 5 polja: semantičko polje pomorstva, semantičko polje kulinarstva, semantičko polje uporabnih predmeta, glagoli i nepromjenjive riječi. Riječ koja se analizira istaknuta je podebljanim fontom, a zatim je gramatički definirana (rod, broj i padež gdje je potrebno). Zatim ide definicija na standardnom hrvatskom jeziku te etimološka objašnjenja pronađena u korištenoj literaturi. Na kraju, kurzivom je prikazan primjer iz svakodnevnog govora Velolučana. U slučaju težeg razumijevanja primjera, u fusnotama su navedeni primjeri na standardnom hrvatskom jeziku.

4.1. Leksemi iz semantičkog polja pomorstva

Vela Luka gradić je na zapadnom dijelu otoka Korčule smješten u dubokom zaljevu što pogoduje pomorcima jer je sigurna luka i u najvećim nevremenima. Kako u prošlosti, tako i danas, ribarstvo i pomorstvo imaju veliku ulogu u životima mještana. Neki leksemi teško pronalaze svoj ekvivalent u standardu te se moraju opisno definirati. Prema tome, veliki dio leksema iz semantičkog polja pomorstva sačuvan je te je i dalje u aktivnoj uporabi.

afûndo pril. 'na dno'

Dok Vinja (1998) ne navodi ništa za ovaj prilog, Skok (1971: 536) spominje glagol tal. *affondare* > kllat. *affundëre* koji se u Dubrovniku koristi u obliku *fundat* 'potiskivati pod vodu, podusiti'. Osim sličnog dubrovačkog značenja, Skok (1971: 536) navodi i *fundat* s metaforičkim

značenjem 'uništiti, upropastiti, razoriti'. Međutim oblik *ăfũndo*, odnosno *afũndo*, spominje samo Kalogjera (2008: 4) s porijeklom iz talijanskog jezika *affondo* 'duboko, do dna' (Deanović i Jernej 2012: 22).

- *Ćăpa ga jërbo će pōc afũndo.*

dedrĩnta *pril.* 'iznutra, s unutarnje strane (otoka)' (Milat Panža 2015: 111)

Vinja (1998: 121) navodi kako dolazi iz venecijanskog > (*de*) *drento*. Također zaključuje kako nema temelja za dalmatsko posredstvo (*drante*). U objašnjenju navodi unutarnju stranu otoka, što zapravo znači da je to strana koja gleda iz Vele Luke prema otoku Hvaru i kopnu. U *Rječniku govora grada Korčule* autori (Kalogjera i sur. 2008) navode malo drugačiji oblik – *dedrênto*, ali uz isto značenje.

- *Grēmò dedrĩnta, tàmò ne pũše.*

dezârma *im. ž.r.* 'prestanak lova ribe zbog punog mjeseca'

Riječ ne navode ni Kalogjera (2008) ni Skok (1971) niti Vinja (1998). Milat Panža (2015: 114) spominje je u *Rječniku govora Blata na Korčuli* i navodi talijansko podrijetlo riječi, prema *disarmare* (*una nave*) 'raspremiti brod, ukloniti opremu'. Na početku riječi pojavljuje se romanski prefiks *-dis*, *-des* prilagođen hrvatskom jeziku u obliku *-dez*.

- *Sũtra je dezârma jerbo je pũn mĩsēc.*

kâlma *prid.* 'tišina, mir'

Dolazi iz ven. *calma* (Vinja 2003: 51). Najčešće se koristi u izrazu *kâlma bonăca* 'zatišje na moru'. Izraz na ven. *calma bonazza* spominje se u Boerijevom rječniku (Boerio 1856: 119). Može imati i ulogu uzvika *kâlma!* sa značenjem 'tišina!, mir!'

- *Sĩnōc je bila kâlma bonăca.*

mandrăc *im. m.r.* 'zaštićena lučica za manje brodove u većoj luci' (Milat Panža 2015: 238)

Imenica *mandrač* preuzeta je iz ven. *mandrachio* (Vinja 2003: 168). Isto značenje ima i u talijanskom, odnosno venecijanskom – *la parte più interna del Porto (...) dove si ritirano e si ormeggiano le galere e le piccole navi* (Boerio 1856: 392) što u prijevodu znači 'unutarnji dio luke gdje se drže i privezuju barke i mali brodovi'.

- *Stävī kajïc u mandrăc, möglö bi podvřć.*⁵

osekät *gl.* 'izbaciti vodu (iz brodice)' i 'spustiti se (o morskoj razini)' (Milat Panža 2015: 291)

Skok (1973: 215) i Vinja (2004: 158) navode glagol *sëkat* sa značenjem 'izbaciti vodu iz broda' < ven. *secar*, a uz to Vinja dodaje 'smetati, dosađivati' i to upravo na Korčuli. Poznavanjem velolučkog govora glagol *sekat* vrlo se rijetko koristi u značenju 'smetati, dosađivati', dok je upotreba glagola s drugim navedenim značenjem jako česta. Vinja (2004: 158) ističe kako nije jasno kako je došlo do semantičkog podudaranja jer riječ dolazi od lat. *siccare*, odnosno *siccus* 'suh'. Skok (1973: 216) objašnjava nastanak drugog značenja, pomorski izraz *oseklo je more* nastaje od glagola *seknuti*. U Veloj Luci isti se glagol koristi kod oba značenja što se vidi u navedenim primjerima.

- *Vajä mi pöc osekät bärku, näli je dăž.*
- *Šćigävā cîlō vrîme, säd je osekälo.*

rebatajica *im. ž.r.* 'odraz vala od obale ili druge prepreke' (Milat Panža 2015: 367)

Ova riječ nema svoju istoznačnicu u standardu već se koristi opisna varijanta, kao što se vidi u natuknici. Kalogjera (2008: 292) ističe tršćansko podrijetlo *ribataizo*, dok Milat Panža (2015: 367) navodi mletačko podrijetlo *ribataizo*. Vinja (2004: 116), međutim, objašnjava kako je riječ preuzeta iz ven. *rebater* + srašteni sufiks *-aizzo* koji se često pojavljuje u venecijanskom govoru. Glagol koji Vinja spominje, ven. *rebater*, u standardnom talijanskom jeziku ima oblik *ribattere* sa značenjem 'nanovo tući (ili udariti); odbiti se, odskočiti' (Deanović i Jernej 2012: 605) što se jasno može povezati sa značenjem riječi *rebatajica*. U izvornom obliku, tr. *ribataizo*, riječ je u muškom rodu dok kasnije u velolučkom mijenja rod u ženski.

- *Rebatajica mi je učëra razbîla kajïc od krâj.*

⁵ 'Stavi čamac u lučicu, mogla bi doći oluja.'

Venecijanski *rebater* osnova je i za glagol **odrebàtīt se** u značenju 'odbiti se (od čega)'.⁶

- *Hoćâ, odrebàti se od kràja.*

4.2. Leksemi iz semantičkog polja kulinarstva

Prvi leksem o kojem će se u ovom dijelu govoriti je sama *kuhinja*. U većem dijelu Dalmacije, odnosno u čakavskom narječju, koristi se leksem *kužina*. Međutim, velolučki govor vrlo dobro razlikuje lekseme *kužina*⁶ i *kuhinja*. Neka od tradicionalnih velolučkih jela jesu: brodet, polučene gere, popara, savur, šij na grozju, menestroć; kupus na tabak, gruda, bjušći, mošnje, pićićok; škopac; lumblije, pršurate, utopjenici, bruštulani mindeli, arancini. Svi nabrojani leksemi u aktivnoj su uporabi, jedini dvojbena primjer je *balanca* koji se možda sve češće zamjenjuje standardnom riječi *vaga*.

balâncâ im. ž.r. 'vaga'

Dolazi od mlet. *balanza* (Milat Panža 2015: 69). U velolučkom govoru postoji izraz *stat na balancu* u značenju 'promisliti, preispitati se, izvagati neku odluku'.

- *Stīj bràšno na balâncu i vidi kòliko je kilī.*
- *Stàni na balâncu, ne grē tō takô.*

čikara im. ž.r. 'šalica'

Riječ je posuđena od mlet. *cicara*, nadalje spominje kako riječ dolazi preko španj. *jícara*, *chicara* iz meksičkog *gicatlī* (Skok 1971: 358). Oko meksičkog porijekla riječi složni su i talijanski i španjolski rječnici (v. npr. *chicchera* u VDLI i *jícara* u DRAE) (Vuletić 2012: 12).

- *Ulilâ san mu kafù u čikaru.*

⁶ **kužina** im. ž.r. 'rođakinja'

Preuzeto iz mlet. *cusin, cugino* (Skok, 1972: 250). Milat Panža (2015: 220) u primjeru čak objašnjava razliku te dvije riječi, *Splićanima je kužina kuhinja, a nama rodica!* te dodaje kako je riječ preuzeta iz talijanskog *cugina*. Prema Kalogjeri (2008: 170) Korčulani imenicu *kužina* koriste samo u značenju 'kuhinja'.

- *Onâ i jân smo pŕvê kužine.*

kanëla *im. ž.r.* 'cimet'

Kalogjera (2008: 141) definira ovu riječ kao talijanizam *cannella* dok Milat Panža (2015: 189) ipak spominje mlet. *canela*. Vinja (2003: 55) se oko podrijetla slaže s Milatom, a također i pojašnjava kako je riječ deminutiv od *canna* 'trska'.

– *Vajà ti stît mǎlo kanële u lumbliju.*

kriša *im. ž.r.* 'trešnja'

Oblik ove riječi dolazi iz ne toliko uobičajenog izvora – dalmato-romanskog (*křis*). Ovaj relikat svoje korijene vuče iz vulgarnog latinskog jezika i oblika *ceresea*. Do današnjeg oblika sa slogom *kri-* došlo je metatezom likvida. (Skok 1972: 198)

– *Učëra smo išli na Krùševo nǎgarit na kriše.*⁷

lumblija *im. ž.r.* 'kolač koji se tradicionalno peče za Sve svete i Dušni dan' (Milat Panža 2015: 232)

Milat Panža (2015: 232) navodi kako dolazi iz dalmatskog od lat. *oblata* (part. perf. gl. *offerre*). *U novije vrijeme nailazimo na podatak da je riječ lumblija u blatski govor došla od gl. oublier 'zaboraviti' za sedmogodišnje francuske okupacije, kao spomen na „nezaboravnu ljubav francuskog pekara i neznane Blajke“, što nije točno* (Milat Panža 2015: 232, 233). Vinja (1998: 76) spominje Pera Budmanija i njegovu teoriju kako ova riječ dolazi od pokvarenog talijanskog *l'oblia*. Njegovu teoriju nastavljaju Tomo Maretić te Vladimir Mažuranić uvodeći neke nove zaključke. Također navodi i Skokova razmišljanja te njegovo tumačenje kako dolazi od latinske riječi *oblata* koja se križa s lat. *hostia*. Vinja (1998: 77) potvrđuje zaključak kako je *lumblija* riječ pučkog nastanka, a *oblanta* učena riječ. Vrlo je teško utvrditi iz kojeg točno oblika te jezika potječe ova riječ. *Ministarstvo poljoprivrede je na nacionalnoj razini zaštitilo naziv „Lumblija“ kao zaštićenu oznaku zemljopisnog podrijetla.*⁸

⁷ 'Jučer smo bili u polju Kruševo brati/krasti trešnje.'

⁸ <https://poljoprivreda.gov.hr/vijesti/korculanska-lumblija-zasticena-oznaka-zemljopisnog-podrijetla-s-prijelaznom-nacionalnom-zastitom/4695>

- *Ispeklä san lumbļiju za Mŗtvī dān.*

paričāt *gl.* 'pripremiti, spremiiti'

Porijeklo riječi dolazi od venecijanskog *parechiar* (Vinja 2003: 226). Sličan oblik koristi se diljem Dalmacije i čakavskog narječja (npr. Vis), ali ponovno korčulanski oblik najviše zadržava mletačkih elemenata.

- *Paričāla san za obīd kupūsa na tabāk i frīgānīh gērā.*

paštrōc *im. m.r.* 'loše jelo' (Milat Panža 2015: 303)

Dok se Milat Panža (2015: 303) i Vinja (2003: 252) slažu oko mletačkog, odnosno venecijanskog porijekla riječi *pastrochio*, Kalogjera (2008: 243) spominje tršćansko podrijetlo od riječi *pastroc*. Iz imenice izveden je i glagol *paštrocāt*, tj. *paštrocāvāt* (Milat Panža 2015: 303).

- *Ma što sī svārīla ovō paštrōca? Nī njānke za pasā.*

roščēra *im. ž.r.* 'plitka posuda za pečenje'

Osim ovog oblika koji je češći, može se čuti i *riščēra*. Riječ dolazi iz mlet. *rostiera* (Milat 2015: 374). Vinja (2003: 146) navodi kako ven. *rostiera* dolazi od *rostire* 'fare arrosto'.

- *Māt je stīlā za obīd kokōš u roščēru.*

skalōnja *im. ž.r.* 'ljutika'

Milat Panža (2015: 386) i Kalogjera (2008: 314) slažu se oko porijekla ove riječi, odnosno da riječ dolazi iz mletačkog *scalogna*. Radi se o malim lukovicama koje se stavljaju u ocat te, nakon što odstoje, jedu se uz određenu hranu.

- *Sā' ću jūsto s lēšo mēsūn dvī-trī skalōnje.*

ščikadēnt *im. m.r.* 'čačkalica'

Umjesto čačkalica koristi se riječ *šćikadent* koja dolazi iz mlet. *stecadenti* (Milat Panža 2015: 416). Skok (1973) ovu riječ ne navodi u svom rječniku, a Vinja (2004) ju samo spominje, no ne pojašnjava detaljnije.

- *Na trpèzu uvìk moràju bìt šćikadènti.*

tavàja *im. ž.r.* 'stolnjak'

Oko porijekla ove posuđenice literatura se uglavnom ne slaže – Milat Panža (2015: 435) i Vinja (2004: 259) navode mletacizam, odnosno venecijanizam *tavaia*, Skok (1973: 448) ju navodi kao talijanizam od riječi *tovaglia*, a za Kalogjeru (2008: 364) je tršćanskog porijekla *tavaia*. Riječ *tavaia*, kaže Vinja (2004: 259), dolazi iz franačkog jezika. Iz istog korijena nastaje i riječ **tavajôl** 'ubrus', pritom Milat Panža (2015: 435) ipak spominje posuđivanje iz tršćanskog – *tavaiol*.

- *Stàvìla san nõvũ tavàju na trpèzu.*
- *Donesì mi tavajôl da se obrìšìn.*

4.3. Leksemi iz semantičkog polja uporabnih predmeta

Uporabni predmeti su stvari koje vrlo često upotrebljavamo i koristimo se njihovim imenima. Među sljedeće navedenim riječima možemo vidjeti romanizme koji se i danas koriste, ali i neke koji su zastarjeli te ih zamjenjuju riječi iz drugih govora ili iz hrvatskog standardnog jezika. Na temelju vlastitog iskustva, riječi koje se sve manje upotrebljavaju jesu: *fulmin* – sve više u upotrebi *šibica*, *lapis* – više u upotrebi *olovka*. Ostale navedene riječi i dalje ostaju frekventne.

fûlmîn *im. m.r.* 'žigica'

Osim navedenog oblika postoje još neki poput *furmin*, *furbine* i sl. Preuzeta je iz ven. *fulmine*. koje dolazi od klat. *fulmen* 'munja' (Vinja 1998: 158).

- *Užežì pr̃võ fûlmîn, a pã drvã.*

lāpis *im. m.r.* 'olovka'

Dolazi od mlet. *lapis* (Milat Panža 2015: 224). Kalogjera (2008: 174) navodi podrijetlo od tršćanskog *lapis*. Vinja ne objašnjava polaznu riječ u značenju 'olovke' već 'kamena' što se dosta udaljava od našeg termina. Skok (1972: 269) spominje kako dolazi od učene talijanske riječi *lapis*.

- *U skūli smo pīsāli s lāpisūn.*

lumīn *im. m.r.* 'uljani žižak, dušica'

Milat Panža (2015: 233) kao porijeklo smatra mlet. *lumin*. Pali se na godišnjice smrti, a sastoji se od vode, ulja i dušice, gori sve dok se ulje ne potroši i ugasi se sam.

- *Sūtra ćemo užëć lumīn za pokōjnū bābu.*

provīn *im. m.r.* 'toplomjer'

Preuzeto je iz ven. *provin* što dolazi iz lat. *probare* (Vinja 2004: 91). Imenica se vrlo često koristi.

- *Dāj provīn, vajà izmūrīt fēbru.*

sāk *im. m.r.* 'vrećica'

Može biti i duža varijanta - *sakēt*. Prema Milatu Panži (2015: 377) dolazi od mlet. *saco*, odnosno mlet. *sacheto*. (Kalogjera i sur. 2008: 306)

- *Vazmī jedān sāk cimēnta.*

4.4. Glagoli

U ovom potpoglavlju navode se neki glagoli koji označavaju radnje, a smatrala sam ih specifičnijima. Npr. *bruntulat* dolazi od onomatopejskog glagola, glagol *fabrikat* ima posebno značenje koje ne navode veliki etimološki rječnici Vinje i Skoka, glagol *strapacat* također je

poseban jer ima dva značenja. U nastavku navedeni su izdvojeni glagoli te pobliže definirani i oprimjereni.

bruntulät *gl.* 'gundati, mrmljati'

Skok (1971: 220) navodi kako glagol dolazi od talijanskog onomatopejskog glagola *brontolare*, odnosno *mormorare*. Dok se Kalogjera (2008: 35) slaže sa Skokom, Milat Panža spominje mletačko porijeklo – *brontolar*.

– *Cilū nôć je bruntulà jer ga bolī stūmak.*

fabrikät *gl.* 'podvaliti, napraviti psinu'

Dok Vinja (1998) u svom rječniku ne spominje ovu riječ, Milat Panža (2015: 128) njeno porijeklo pripisuje tal. *fabbricare*. Kalogjera (2008: 78) ju navodi kao mletacizam *fabricar*. Koristi se u kontekstu kada netko nekome napravi nešto loše, odnosno psinu. Skok (1971: 501) navodi nešto drugačiji oblik i značenje *ofabrikat nekom nešto* u značenju 'opraviti' i dolazi od talijanskog *fabbricare*.

– *Da znâš štò će mu fabrikät. Sakrīt će mu gäće.*

fidät se *gl.* 'uzdati se, imati povjerenja (u nekoga)'

Povratni glagol *fidat se* preuzet je od talijanske riječi *fidarsi* (Milat Panža 2015: 131).

– *Ne bi se fidäla ū një.*

kunträät *gl.* 'sresti'

Dolazi od mlet. *incontrar* (Milat Panža 2015: 207). Može biti i povratni glagol. Kod ove riječi gubi se talijanski prefiks *in-*.

– *Kunträ san je na pijäci.*

ofindit se *gl.* 'uvrijediti se'

Skok (1972: 545) za ovu riječ spominje dalmato-romanski ostatak od *offendere*. Potom Milat Panža (2015: 58) govori o talijanskom podrijetlu *offendersi* iako je oblik nešto drugačiji – *afendit se*. Kalogjera (2008: 225) zatim navodi mlet. *ofender*.

- *Ofindīlā se jer jôj se nī jāvī.*

strapacàt *gl.* 'grditi, koriti; istrošiti, pohabati'

Ovaj glagol može imati dva značenja, može značiti 'nekoga koriti', a može značiti i 'istrošiti npr. odjeću'. Dolazi od mlet. *strapazzar* (Kalogjera i sur. 2008: 356) s čime se slaže i Milat Panža (2015: 405).

- *Strapacâ san mālēga, bī je zâl.*
- *Kupī san novê postolē, a vèc san ih strapacâ.*

4.5. Nepromjenjive vrste riječi

Nepromjenjive vrste riječi neizostavni su dio govora. U nastavku govorit će se o 4 priloga, 1 prijedlogu, 2 veznika i 2 uzvika. Specifičan slučaj je kod priloga koji dolazi od mlet. riječi *propio* jer se na otoku Korčuli pojavljuje čak 7 različitih oblika.

4.5.1. Prilozi

alavija *pril.* 'kako treba, u redu'

Ovaj jako čest prilog preuzet je iz mletačkog *ala (bona) via* (Vinja 1998: 16). Kalogjera (2008) i Milat Panža (2015) umjesto mletacizma navode talijanizam *alla via*. Od dvije riječi *ala via (alla via)* nastala je jedna *alavija*.

- *Nīsàn te čû alavija.*

ćâro *pril.* 'jasno'

Prema Milatu Panži (2015: 105) riječ dolazi iz mlet. *chiaro* koje ima isti oblik kao i talijanski standardni jezik. Kalogjera (2008: 49) navodi kako je riječ preuzeta iz tršćanskog *ciaro*. Često se koristi za vrijeme, odnosno kaže se kako je nebo vedro, svijetlo.

– *Mà nī mi ćâro kakò je tô učinì.*

Korijen ove riječi, *-ćar-*, nalazi se i u glagolu **rasćarät se** što znači 'razvedriti se'. Može se primijetiti kako se na posuđeni korijen riječi dodaje hrvatski prefiks, *raz-*, odnosno *ras-*.

– *Zapūhlà je būra, sād će se rasćarät.*

jùsto *pril.* 'točno, upravo tako'

Riječ je preuzeta iz talijanskog jezika, *giusto*, koji svoje korijene vuče u latinskom *justus* (Skok 1971: 787). Milat Panža (2015: 183) i Kalogjera (2008: 134) osim talijanskog spominju i mletačko porijeklo od riječi *iusto*.

– *Bonāca je, jùsto za na rìbe.*

pröfja / pröpja / pröpito *pril.* 'baš, upravo, doista'

Ovaj prilog ima nekoliko varijanti, a osim navedenih postoje i drugačije varijante u ostalim mjestima na Korčuli, Blato: *propijo, profija, profita* (Milat Panža 2015: 349, 350) Korčula: *propjo* (Kalogjera i sur. 2008: 278). Sve navedene varijante miješaju se na cijelom otoku, iako su ovako navedene u rječnicima određenih mjesta. Prilog je preuzet iz mletačkog *propio* (Milat Panža 2015: 349). Posljednji oblik, *propito*, teško je objasniti zbog dočetka *-ito* i nije jasno odakle dolazi (Vinja 2004: 89).

– *Pröfja vonjâ.*

4.5.2. *Prijedlozi, veznici i uzvici*

àla *uzv.* 'uzvik poticanja, podrške; hajde, idemo'

Riječ je preuzeta iz mletačkog *ala* koje ima u potpunosti isto značenje kao i kod Velolučana. (Milat Panža 2015: 60) Isti oblik nalazi se diljem Dalmacije, ali i u albanskom, turskom i novogrčkom. Koristi se vrlo često. (Vinja 1998: 15-16)

- *Àla hoçâ, môvi se!*

dūnklè vez. 'dakle'

Veznik je nastao spajanjem talijanskog oblika *dunque* i hrvatskog oblika *dakle*. (Milat Panža 2015: 120) Prvi dio *dunk-* preuzet je iz talijanskog, a drugi dio *-le* dolazi od hrvatskog zaključnog veznika.

- *Izašlâ su çëjâd, dūnklè svršilo je.*

sòto prij. 'ispod'

Ovaj prijedlog dolazi iz mlet. *soto* (Milat Panža 2015: 395). Može se koristiti i kao prilog. Iz korijena ovog prijedloga razvio se glagol **sotât** 'podstaviti; podmetnuti, podvaliti'. Također se često spaja s imenicama što rezultira riječima: **sotobrâco** 'pod rukom' < mlet. *soto* + *brazzo*, **sotobrâge** 'donje gaće' < mlet. *soto* + *braghe*, **sotokõtül** 'podsuknja' < *sotocotolo*, **sotovôče** 'ispod glasa, sasvim tiho' < tal. *sotto voce* (Milat Panža 2015: 395).

- *Tûn ti je sòto.*
- *Sotâ san bøkûn kârte da se ne gūngje.*⁹
- *Sotâli su mi što in je ostâlo.*

njânke / nijânci vez. 'ni, niti'

Prvi oblik, *njanke*, preuzet je iz talijansko-toskanskog *neanche* koje dolazi od vlat. *nechancque*. Drugi oblik, *nijanci*, dolazi od vlat. *nec* **antius*. (Skok 1972: 502) Milat Panža (2015: 273) navodi kako je preuzeta iz mlet. *ni anzi*.

- *Nîsân ga izî nijânci mâllo.*

⁹ 'Podstavio sam komad papira da se ne ljulja.'

kùco *uzv.* 'šuti!'

Porijeklo ove riječi dolazi iz mletačkog *cuzo*. (Milat Panža 2015: 216) Najčešće se koristi u izrazu *Čini kuco!* što je preuzeto također iz mletačkog *Fa cuzo!* (Kalogjera i sur. 2008: 166)

– *Činì kùco i ne svīrì!*

5. ABECEDNI POPIS ANALIZIRANIH RIJEČI

afũndo *pril.* 'na dno' (< tal. *affondo*)

àla *uzv.* 'uzvik poticanja, podrške; hajde, idemo' (< mlet. *ala*)

alavija *pril.* 'kako treba, u redu' (< mlet. *ala (bona) via*; < tal. *alla via*)

balãnca *im. ž.r.* 'vaga' (> mlet. *balanza*)

bruntulàt *gl.* 'gundati, mrmljati' (< mlet. *brontolar*; < tal. *brontolare*)

čáro *pril.* 'jasno' (< mlet. *chiaro*; < tr. *ciaro*)

čikara *im. ž.r.* 'šalica' (< mlet. *cicara*)

dedrĩnta *pril.* 'iznutra, s unutarnje strane (otoka)' (< ven. (*de*) *drento*)

dezârma *im. ž.r.* 'prestanak lova ribe zbog punog mjeseca' (< tal. *disarmare*)

dũnkľè *vez.* 'dakle' (< tal. *dunque* + hrv. *dakle*)

fabrikàt *gl.* 'podvaliti, napraviti psinu' (< mlet. *fabricar*; < tal. *fabbricare*)

fidàt se *gl.* 'uzdati se, imati povjerenja (u nekoga)' (< tal. *fidarsi*)

fũlmĩn *im. m.r.* 'žigica' (< ven. *fulmine*)

jũsto *pril.* 'točno, upravo tako' (< mlet. *iusto*; < tal. *giusto*)

kålma *prid.* 'tišina, mir' (< ven. *calma*)

kanèla *im. ž.r.* 'cimet' (< mlet. *canela*; < tal. *cannella*)

krĩša *im. ž.r.* 'trešnja' (< vlat. *ceresea*)

kũco *uzv.* 'šuti!' (< mlet. *cuzo*)

kuntràt *gl.* 'sresti' (< mlet. *incontrar*)

kužĩna *im. ž.r.* 'rođakinja' (< mlet. *cusin, cugino*)

lãpis *im. m.r.* 'olovka' (< mlet. *lapis*, < tr. *lapis*)

lumĩn *im. m.r.* 'uljani žižak, dušica' (< mlet. *lumin*)

mandrãć *im. m.r.* 'zaštićena lučica za manje brodove u većoj luci' (< ven. *mandrachio*)

njânke / nijânci *vez.* 'ni, niti' (< tal-tosk. *neanche*)

odrebâtît se *gl.* 'odbiti se (od čega)' (< ven. *rebater*)

ofîndit se *gl.* 'uvrijediti se' (< mlet. *ofender*; < tal. *offendersi*)

osekât *gl.* 'izbaciti vodu (iz brodice)' i 'spustiti se (o morskoj razini)' (< ven. *seccar*)

pariçât *gl.* 'pripremiti, spremiti' (< ven. *parechiar*)

paštròc *im. m.r.* 'loše jelo' (< ven. *pastrochio*)

pröfja / pröpja / pröpito *pril.* 'baš, upravo, doista' (< mlet. *propio*)

provîn *im. m.r.* 'toplomjer' (< ven. *provin*)

rasçarât se *gl.* 'razvedriti se' (< mlet. *chiaro*; < tr. *ciaro*)

rebatajïca *im. ž.r.* 'odraz vala od obale ili druge prepreke' (< mlet. *ribataizzo*)

roščêra *im. ž.r.* 'plitka posuda za pečenje' (< mlet. *rostiera*)

sàk *im. m.r.* 'vrećica' (< mlet. *saco*; < mlet. *sacheto*)

skalònja *im. ž.r.* 'ljutika' (< mlet. *scalogna*)

sotât *gl.* 'podstaviti; podmetnuti, podvaliti' (< mlet. *soto*)

sòto *prij.* 'ispod' (< mlet. *soto*)

sotobrâco *pril.* 'pod rukom' (< mlet. *soto* + *brazzo*)

sotobrâge *im. ž.r.* 'donje gaće' (< mlet. *soto* + *braghe*)

sotokòtül *im. m.r.* 'podsuknja' (< *sotocotolo*)

sotovôče *pril.* 'ispod glasa, sasvim tiho' (< tal. *sotto voce*)

strapacât *gl.* 'grditi, koriti; istrošiti, pohabati' (< mlet. *strapazzar*)

ščikadênt *im. m.r.* 'čačkalica' (< mlet. *stecadenti*)

tavàja *im. ž.r.* 'stolnjak' (< tr. *tavaia*; < tal. *tovaglia*)

tavajôl *im. m.r.* 'ubrus' (< tr. *tavaiol*)

6. ZAKLJUČAK

U radu je zabilježeno i analizirano 46 leksema koji su podijeljeni unutar 3 semantička polja – semantičko polje pomorstva, semantičko polje kulinarstva, semantičko polje uporabnih predmeta, glagoli te nepromjenjive riječi – prilozi, prijedlog, veznici te usklici. Na primjerima ovih riječi uvelike se potvrđuje jak utjecaj romanizama, poglavito mletacizama – posuđenica iz mletačkog što duuguje velikom razdoblju vlasti Mletačke Republike na otoku Korčuli. Većina navedenih riječi još uvijek je u aktivnoj upotrebi, iako neke postaju zastarjele te se mijenjaju ekvivalentima iz drugih govora ili standarda. U aktivnoj uporabi je zasigurno leksik pomorstva koji teško nalazi ekvivalente u standardu (*dezarma, mandrač, rebatajica* i sl.). Među 46 analiziranih riječi one koje polako iščezavaju iz velolučkog govora jesu: *balanca – vaga, fulmin – šibica, lapis – olovka*. Korpus koji je analiziran u ovom radu samo je mali dio osebnog romanskog leksika koji je zastupljen u govoru Vele Luke. Ovim radom željela bih potaknuti na izradu službenog rječnika Vele Luke po uzoru na Milata Panžu i njegov *Rječnik govora Blata na Korčuli* te na Kalogjeru i suradnike i njihov *Rječnik govora grada Korčule*, a s posebnim naglaskom na romanizme koji su zasigurno dio našeg nacionalnog blaga i dašak povijesti.

SAŽETAK

Romanizmi u govoru vele luke

Posuđenice su neizostavan dio svakog jezika. Hrvatski jezik može se pohvaliti velikom govornom dijalekatskom raznolikošću, a jedan od primjera je i govor Vele Luke na otoku Korčuli. Pripada govorima čakavskog narječja, a osnovne postavke iznesene su u uvodnom dijelu. Temelj ovog rada jesu romanizmi u velolučkom govoru od kojih je izdvojeno 46 primjera i detaljnije analizirano. Leksik je podijeljen u semantička polja, a svaki je leksem i oprimjeren. Ovim radom želi se ukazati na velik utjecaj romanizama, ali i potaknuti na eventualno pisanje rječnika govora Vele Luke.

Ključne riječi: romanizmi, leksik, govor Vele Luke, čakavsko narječje.

SUMMARY

Romanisms in the speech of Vela Luka

Loanwords are an indispensable part of every language. The Croatian language has a great dialectal diversity, and one of the examples is the speech of Vela Luka on the island of Korčula. It belongs to the speeches of the Chakavian dialect, and the basic characteristics are presented in the introductory part. The basis of this paper are Romanisms in the speech of Vela Luka, of which 46 examples have been singled out and analyzed in more detail. The lexicon is divided into semantic fields, and each lexeme is exemplified. This paper aims to point out the great influence of Romanisms, but also to encourage the possible writing of a dictionary of the speech of Vela Luka.

Keywords: Romanisms, lexicon, the speech of Vela Luka, Chakavian dialect.

Literatura

Boerio, Giuseppe (1856). *Dizionario del dialetto veneziano*. Venecija: Tipografia di Giovanni Cecchini.

Deanović, M.; Jernej, J. (2012). *Hrvatsko-talijanski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga.

Deanović, M.; Jernej, J. (2012). *Talijansko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga.

Gjivoje, Marinko (1968). *Otok Korčula*. Zagreb: Vlastita naklada.

Gluhak, Alemko (1993). *Hrvatski etimološki rječnik*. Zagreb: August Cesarec.

HJP – *Hrvatski jezični portal* (dostupno na: <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>, srpanj – rujan 2021.)

Kalogjera, D.; Fattorini Svoboda M.; Josipović Smojver, V. (2008). *Rječnik govora grada Korčule*. Zagreb: Novi liber.

Lisac, Josip (2003). *Hrvatska dijalektologija 1. Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Lisac, Josip (2009). *Hrvatska dijalektologija 2. Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Lončarić, Mijo (1996). *Kajkavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.

Lubiana, Orieta (2010). 'Velolučki govor (klasifikacijske odrednice i fonologija)', *Hrvatski dijalektološki zbornik*, XVI, str. 125-156. (dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/144107>, srpanj 2021.)

Milat Panža, Petar. (2015). *Rječnik govora Blata na Korčuli*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Ministarstvo poljoprivrede. Korčulanska „Lumblija“ zaštićena oznaka zemljopisnog podrijetla s prijelaznom nacionalnom zaštitom (dostupno na: <https://poljoprivreda.gov.hr/vijesti/korculanska-lumblija-zasticena-oznaka-zemljopisnog-podrijetla-s-prijelaznom-nacionalnom-zastitom/4695>, rujan 2021.)

Moguš, Milan (1977). *Čakavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.

Općina Vela Luka – povijest (dostupno na: <https://www.velaluka.hr/povijest>, srpanj 2021.)

- Skok, Petar (1950). *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima*, I-II. Zagreb: JAZU.
- Skok, Petar (1971–1974). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–IV. Zagreb: JAZU.
- Spicijarić, Nina (2009). 'Romanizmi u nazivlju kuhinjskih predmeta u govoru Dubašnice na otoku Krku – etimološka i leksikološka obrada', *Fluminensia*, XXI (1), str. 7-24. (dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/43471>, srpanj 2021.)
- Štambuk, Drago (2018). 'Zlatna formula hrvatskoga jezika ča – kaj – što', *Jezik*, 65 (4-5), str. 176-178. (dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/220161>, srpanj 2021.)
- Vinja, Vojmir (1998–2004). *Jadranske etimologije. Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku*, I–III. Zagreb: HAZU, Školska knjiga.
- Vuletić, Nikola (2010). *Etimološke bilješke s hrvatskih otoka i obale (uz Vinjine "Jadranske etimologije")*. Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Zingarelli, N. [et al.] (2020). *Lo Zingarelli – Vocabolario della lingua italiana*. Bologna: Zanichelli. (dostupno na: <http://dizionari.zanichelli.it/dizionarionline/online.php?p=ZING#>, srpanj – rujan 2021.)
- Žuvela Doda, Branko (2008). *Prva gramatika luškega govora: gramatička pravila luškega govora 20. vijeka*. Zagreb: vlastita naklada.
- Žuvela Doda, Branko (2011). *Ričnik iz luškega govora – Luške riči*. Zagreb: vlastita naklada.

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Vita Oreb, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce hrv. i tal. jezika i književnosti, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mojega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 23.8.2021.

Potpis

Vita Oreb

OBRAZAC I.P.

**IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOG / DIPLOMSKOG RADA U DIGITALNI
REPOZITORIJ FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU**

STUDENT/ICA	Vita Oreb
NASLOV RADA	Romanizmi u govoru Vele Luke
VRSTA RADA	završni rad
ZNANSTVENO PODRUČJE	Humanističke znanosti
ZNANSTVENO POLJE	Filologija
MENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	izv. prof. dr. sc. Katarina Lozić Knežović
KOMENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	/
ČLANOVI POVJERENSTVA (ime, prezime, zvanje)	1. izv. prof. dr. sc. Katarina Lozić Knežović 2. doc. dr. sc. Antonia Luketin Alfirević 3. izv. prof. dr. sc. Marijana Tomelić Čurlin

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/ica predanog završnog diplomskog rada (zaokružiti odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uredenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude (zaokružiti odgovarajuće):

a.) u otvorenom pristupu

b.) rad dostupan studentima i djelatnicima Filozofskog fakulteta u Splitu

c.) rad dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6/12/24 mjeseci (zaokružiti odgovarajući broj mjeseci)

U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

Split, 23.9.2021.
mjesto, datum

Vita Oreb
potpis studenta/ice